

ශ්‍රී ලංකා ගුවන් විදුලි සංස්ථාව විසින් මෙහෙයවනු ලැබූ සම්මුඛ සාකච්ඡාව

හැඳින්වීම

බලපත්‍රලාභී බැංකු සම්බන්ධ නියාමනය හා අධීක්ෂණය පිළිබඳව සහ බැංකු ක්ෂේත්‍රයේ විවිධ කටයුතු හා ණය තොරතුරු කාර්යාංශය පිළිබඳව සාකච්ඡාව

1. ශ්‍රී ලංකාවේ බලපත්‍රලාභී බැංකු යනුවෙන් හඳුන්වන්නේ මොනවාද? බලපත්‍රලාභී බැංකු සඳහා අදාළ වන "බැංකු නියාමනය" යනුවෙන් අදහස් වන්නේ කුමක්ද?

බලපත්‍රලාභී බැංකු යනු මහජනතාවගෙන් තැන්පතු භාර ගැනීම සඳහා 1988 අංක 30 දරන බැංකු පනත යටතේ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මුදල් මණ්ඩලය විසින් නිකුත් කළ බලපත්‍රයක් හිමි වාණිජ බැංකුවක් හෝ විශේෂිත බැංකුවක්.

වාණිජ බැංකුවක හා විශේෂිත බැංකුවක ප්‍රධාන වෙනස වන්නේ වාණිජ බැංකුවක් විසින් මහජනතාවගෙන් ඉල්ලුම් තැන්පතු භාර ගැනීම හා විදේශ මුදලින් ගනුදෙනු කිරීම සිදු කරනු ලැබීමයි. විශේෂිත බැංකුවකට විශේෂ අවසරයකින් තොරව විදේශ මුදලින් ගනුදෙනු සිදු කළ නොහැකියි. ඒ අනුව දැනට බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු 26 ක්, හා විශේෂිත බැංකු 6* ක් ශ්‍රී ලංකාවේ මූල්‍ය කටයුතුවල නිරත වෙතවා. 2019 පෙබරවාරි වන විට බැංකු අංශයේ මුළු වත්කම් ප්‍රමාණය රුපියල් ට්‍රිලියන 12 ට ආසන්නයි. එසේම මුළු තැන්පතු ගණනය රුපියල් ට්‍රිලියන 8.5 ක් වන අතර මුළු ණය ප්‍රමාණය රුපියල් ට්‍රිලියන 7.5 ක් පමණ වෙතවා.

බලපත්‍රලාභී බැංකු යම් යම් අණපනත් නීතිරීති හා රෙගුලාසිවලට යටත්ව තම බැංකු කටයුතු සිදු කළ යුතුයි. බලපත්‍රලාභී බැංකු සඳහා අදාළ වන ප්‍රධාන පනත් ලෙස 1988 අංක 30 දරන බැංකු පනතත්, 1949 අංක 58 දරන මුදල් නීති පනතත් සඳහන් කළ හැකියි. ඊට අමතරව, මෙම පනත් යටතේ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් කලින් කලට නිකුත් කළ බැංකු පනත් විධාන හා නියෝගත්, විදේශ විනිමය පනත හා ගෙවීම් හා පියවීම් පනතත් බලපත්‍රලාභී බැංකුවලට අදාළ වෙතවා. ඒ අනුව බැංකුවක් විසින්

* ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකුව විසින් ලංකාපුත්‍ර සංවර්ධන බැංකුව 2019.04.01 දින අත්පත් කර ගැනීමෙන් පසු

පවත්වා ගත යුතු අවම ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවය, අවම ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මකතා අනුපාතය, ව්‍යවස්ථාපිත ද්‍රවශීල වත්කම් අනුපාතය, ආයතනික යහපාලනය යනාදී විධාන හා නියෝග බැංකුවකට අදාළ වෙනවා. ඒ අනුව සමස්ත බැංකු පද්ධතියේ ස්ථායීතාව හා සුරක්ෂිත බව ඉහළ නැංවීම සඳහා බලපත්‍රලාභී බැංකු සඳහා අණපනත් පැනවීම, විධාන හා නියෝග නිකුත් කිරීම ආදිය බැංකු නියාමනය ලෙස හැඳින්විය හැකියි. මෙම අණපනත්, විධාන හා රෙගුලාසිවලට අනුගතව බැංකු තම බැංකු කටයුතු පවත්වා ගෙන යනවාද යන්න හා මූල්‍ය පද්ධතියේ ස්ථායීතාවය තහවුරු කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් බැංකු අධීක්ෂණ කටයුතු සිදු කරනු ලබනවා.

2. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් බැංකු අධීක්ෂණ කටයුතු සිදු කරන්නේ කෙසේද?

මුදල් නීති පනතේ 28 වන වගන්තිය අනුව පිහිටුවූ බැංකු අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව විසින් ශ්‍රී ලංකාවේ බලපත්‍රලාභී බැංකුවල බැංකු අධීක්ෂණ කටයුතු සිදු කරනු ලබනවා. බැංකු අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව විසින් ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය, කාලීන පරීක්ෂණ සිදු කිරීම හා අඛණ්ඩ අධීක්ෂණ කටයුතු සිදු කිරීම මගින් බැංකු අධීක්ෂණ කටයුතු සිදු කරනු ලබනවා.

ඒ අනුව ව්‍යවස්ථාපිත විධිවිධාන, කලින් කල මූල්‍ය අංශය හා ආර්ථිකය තුළ සිදු වන වෙනස්වීම්, ජාත්‍යන්තර නියාමන රෙගුලාසිවල සිදුවන සංවර්ධනයන් ආදිය සලකා බලා බැංකු අංශයේ සුරක්ෂිතතාව තහවුරු කිරීම සඳහා බැංකු පනත් විධානයන්, නියෝගයන්, චක්‍රලේඛ හා මාර්ගෝපදේශ, බැංකු අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව විසින් නියමිත අධිකාරීබලය යටතේ බලපත්‍රලාභී බැංකු වෙත නිකුත් කරනු ලබනවා. බැංකු මෙම නියාමන රාමුවට අනුකූලව තම ව්‍යාපාර කටයුතු කරගෙන යන බව තහවුරු කර ගැනීම සඳහා බැංකු අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව විසින් කාලීන පරීක්ෂණ හා අඛණ්ඩ අධීක්ෂණ කටයුතු සිදු කරනු ලබනවා.

කාලීන පරීක්ෂණ, අදාළ බැංකු වෙත ගොස් එහි පොත්පත්, වාර්තා, පද්ධති පරීක්ෂා කර අදාළ නිලධාරීන් හමු වී තොරතුරු ලබා ගෙන බැංකුවේ අවදානම් ව්‍යුහය හා අවදානම් කළමනාකරණ ක්‍රියාමාර්ග පිළිබඳ තක්සේරු කිරීම සිදු කරනු ලබනවා. මෙම පරීක්ෂණ ක්‍රියාවලිය ප්‍රධාන වශයෙන්ම අවදානම් පාදක කරගත් අධීක්ෂණ ක්‍රියාවලියක් (Risk Based Supervision) ලෙස සිදු කරනු ලබනවා.

අඛණ්ඩ අධීක්ෂණ කටයුතු මගින් සිදු කරනු ලබන්නේ බැංකුව විසින් වෙබ්ගත පද්ධතිය හරහා ඉදිරිපත් කළ ව්‍යවස්ථාපිත හා අනිකුත් වාර්තා බැංකු අධීක්ෂණ

නිලධාරීන් විසින් පරීක්ෂා කර බලා එක් එක් බැංකුවේ අධීක්ෂණ කටයුතු සිදු කිරීමත්, නියාමන අනුමැතීන් ලබා දීමත්ය.

3. **ඇතැම් අවස්ථාවල බලපත්‍රලාභී බැංකු නොවන ආයතන හා පුද්ගලයන් වෙත මුදල් තැන්පත් කර එම මුදල් අහිමි වූ අවස්ථා පිළිබඳ අසන්නට ලැබෙනවා. මේ තත්ත්වය සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ කාර්යභාරය කුමක්ද?**
බැංකු පනතේ 16 වන වගන්තිය අනුව බලපත්‍රලාභී බැංකුවක් නොවන කිසිම ආයතනයකට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මුදල් මණ්ඩලයේ පූර්ව ලිඛිත අවසරයකින් තොරව "බැංකුව", "බැංකුකරු" හෝ "බැංකු ව්‍යාපාර" යන වචන හෝ ඉන් සෑදුණු වචන හෝ ඒවාට සමාන වෙනත් භාෂාවක වචන සිය නමේ කොටසක් ලෙස භාවිතා කළ නොහැකියි. ඒ අනුව යම්කිසි සමාගමක් මෙම වචන තම ව්‍යාපාර නාමය සඳහා භාවිතා කරන්නේ නම් මුදල් මණ්ඩලයේ පූර්ව ලිඛිත අවසරයක් ලබා ගත යුතුයි. මෙම තත්ත්වය නිසා වර්තමානයේ "බැංකුව" හා ඒ හා සමාන වචන භාවිතා කිරීමට අනුමැතිය දීම සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව දැඩි ප්‍රතිපත්තියක් අනුගමනය කරනවා. බැංකු පනතේ මෙම වගන්තීන් උල්ලංඝනය කිරීම දඩ මුදල් හෝ සිරදඩුවම් ලැබිය හැකි වරදක් වෙනවා.

තවද, මහජනතාවගෙන් තැන්පතු භාර ගැනීම සඳහා බලපත්‍රලාභී බැංකු නාම ලේඛණය පුවත්පත් මගින්, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ වෙබ් අඩවිය මගින් ප්‍රසිද්ධියට පත් කර අනවසර ආයතන වෙත මුදල් තැන්පත් කිරීමෙන් වළකින ලෙස මහජනතාව වෙත දැනුවත් කිරීම් සිදු කරනු ලබනවා.

යම්කිසි ආයතනයක් නීති විරෝධී ලෙස මහජනතාවගෙන් තැන්පතු භාර ගන්නේ නම් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ බැංකු නොවන මූල්‍ය ආයතන අධීක්ෂණ දොපර්තමේන්තුව විසින් මූල්‍ය ව්‍යාපාර පනත යටතේ අනවසරයෙන් තැන්පතු භාර ගැනීම සම්බන්ධයෙන් පරීක්ෂණ පැවැත්වීම සිදු කළ හැකියි.

තවද, නීති විරෝධී පිරමීඩ් ජාවාරම් පිළිබඳ මහජනතාව දැනුවත් කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ සම්පත්දායකත්වයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ බොහෝ ප්‍රදේශවල දේශන හා සැසිවාර පැවැත්වීම, පෝස්ටර්, අත්පත්‍රිකා බෙදා හැරීම වැනි කටයුතු සිදු කරනු ලබනවා.

4. **බැංකු ගනුදෙනුකරුවන්ගේ අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවෙන් ඉටු කර ඇති කාර්යයන් මොනවාද?**

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ බැංකු අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව විසින් බැංකු ගනුදෙනුකරුවන්ගේ අයිතීන් ආරක්ෂා කර දීම සඳහාත්, බැංකුව හා ගනුදෙනුකරු අතර මනා සම්බන්ධයෙන් ගොඩනැංවීම සඳහාත් පාරිභෝගික ප්‍රඥප්තිය පිළිබඳ බැංකු පනත් විධානයක් නිකුත් කර තිබෙනවා. ඒ අනුව සියලුම බලපත්‍රලාභී බැංකු විසින් මෙම විධානය අනුව පාරිභෝගික අයිතීන් ආරක්ෂා කළ යුතු අතර මෙම ප්‍රඥප්තිය පදනම් කරගත් ආචාර ධර්ම පද්ධතියක් අනුගමනය කළ යුතුයි.

ඒ අනුව මෙම පාරිභෝගික ප්‍රඥප්තිය මගින් පාරිභෝගිකයන්ගේ අයිතීන් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ආචාර ධර්ම පද්ධතියක් අනුගමනය කිරීමට මගපෙන්වීමක් හා ගනුදෙනුකරු බැංකුවත් සමඟ ගනුදෙනු කිරීමේදී බලාපොරොත්තු විය හැකි සාධාරණ බැංකු සේවාවන් පිළිබඳ ප්‍රධාන ප්‍රමිතීන් පිහිටුවීමක් සිදු කර තිබෙනවා. ඒ අනුව බැංකු විසින් ලබා දෙන සේවා පිළිබඳ අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා අදාළ වන සියලුම තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය ස්ථාපිත කර ඇති අතර ඒ සඳහා අදාළ වන යහභාවිතයන් දක්වා තිබෙනවා. උදාහරණ ලෙස,

- ගනුදෙනුකරුවාට ප්‍රමාණවත් තොරතුරු සැපයීම මගින් ඔහුට/ඇයට අදාළ මූල්‍ය සේවාව කුමක්දැයි අවබෝධ කර ගැනීමට හා එය ලබා ගැනීමට සහාය වීම
- මූල්‍ය සේවා සඳහා ප්‍රධාන තොරතුරු ඇතුළත් සරල බසින් සැකසූ තොරතුරු පත්‍රිකා පවත්වා ගැනීම
- එම පත්‍රිකා ගනුදෙනුකරුට අවශ්‍ය වන භාෂාවකින් එනම් සිංහල, දෙමළ හෝ ඉංග්‍රීසි භාෂාවන්ගෙන් ලබා දීම
- මහජනයා නොමඟ යවනසුළු දැන්වීම් පළ කිරීමෙන් වැළකීම හා දැන්වීම් සත්‍ය කරුණු මත පමණක් පළ කිරීම

මීට අමතරව, බැංකු සේවාවල නියමයන් සහ කොන්දේසි තේරුම් ගැනීම, පැමිණිලි කිරීම සහ සහන සැලසීම සම්බන්ධයෙන් අදාළ වන ප්‍රධාන අවශ්‍යතා, බැංකු සඳහා නියෝජිතයන් ලෙස සේවා සපයන ආයතන සම්බන්ධ ඇතැම් විධිවිධාන මෙහි ඇතුළත් වෙනවා. බැංකු අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තු නිලධාරීන් කාලීන පරීක්ෂා සිදු කරන විට බලපත්‍රලාභී බැංකු මෙම පාරිභෝගික ප්‍රඥප්තියට අනුකූලව කටයුතු කර ඇත්දැයි පරීක්ෂා කර බලනවා.

ගනුදෙනුකරුවන්ගේ අයිතීන් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ගත් තවත් වැදගත් ක්‍රියාමාර්ගයක් වන්නේ ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා හා ද්‍රවශීලතා ආධාරක ක්‍රමය පිහිටුවීමයි. මේ යටතේ බලපත්‍රලාභී බැංකු හා බලයලත් මූල්‍ය සමාගම් විසින් මාසිකව ගෙවනු ලබන වාරික මගින් ගොඩනැගුණු තැන්පතු රක්ෂණ අරමුදලක් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ පවත්වාගෙන යමින්, යම් කිසි මූල්‍ය ආයතනයක් කඩා වැටීමකට ලක් වී එහි බලපත්‍රය අවලංගු කළ විට එම ආයතනයේ එක් තැන්පතුකරුවෙක් සඳහා රු. 600,000 ක උපරිමයක් දක්වා රක්ෂණ මුදලක් ලබා දීමේ වැඩපිළිවෙළක් පවතිනවා.

5. අපි නිතරම කළා කරන්නේ බැංකුවෙන් ගනුදෙනුකරුවන්ට ලබා දිය යුතු සහන හා සේවාවන් පිළිබඳවයි. නමුත් ගනුදෙනුකරුවන්ට නැද්ද කිසිම වගකීමක්?

ගනුදෙනුකරුවන්ටත් වගකීමක් තියෙනවා. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව මගින් නිකුත් කළ 2011 අංක 8 දරන "පාරිභෝගික ප්‍රඥප්තිය" විධානය යටතේ ගනුදෙනුකරුවන්ගේ වගකීම දක්වා තිබෙනවා. එම ප්‍රඥප්තියේ ගනුදෙනුකරුවන්ගේ වගකීමට අදාළ කරුණු කිහිපයක් නම්;

- ගනුදෙනුකරුවන් තමන්ගේ ආදායම් තත්ත්වය අනුව ආපසු ගෙවීමේ හැකියාවේ සීමාව සලකා බලා බැංකුවලින් ණය ගැනීම කළ යුතුයි; ඒ අනුව තමාට දරා ගත හැකි ණය ආපසු ගෙවීමේ හැකියාව ඉක්මවා ණය ගැනීම සිදු නොකළ යුතුයි.
- එම ණය වාරික පැහැර හැරීමෙන් වැළකී නියමිත වේලාවට ආපසු ගෙවීම කළ යුතුයි;
- ණය වාරික ගෙවීමේ යම් දුෂ්කරතාවක් ඇත්නම් වහාම අදාළ බැංකු නිලධාරීන් හමු වී ඒ බව දන්වා සුදුසු විසඳුමක් සාකච්ඡා කර ගත යුතුයි.
- තමන්ගේ පුද්ගලික දුරකථන අංකය හෝ ලිපිනයේ වෙනසක් වුවහොත්, එය වහාම තමන්ගේ බැංකුව දැනුවත් කළ යුතුයි;
- ඒ වගේම, බැංකුව සමඟ කිසියම් භාණ්ඩ හෝ සේවා ගිවිසුමකට එළඹීමට පෙර එම භාණ්ඩය හා සේවාව පිළිබඳ සියලු තොරතුරු අසා දැනගෙන ගිවිසුමට එළඹිය යුතුයි;
- අයදුම්පත පිරවීමේදී එය සම්පූර්ණයෙන් පුරවා ඊට අදාළ සියලු ලියකියවිලි සමඟ බැංකුවට භාර දිය යුතුයි;

- බැංකුවලින් ලබා ගත් හර හා ණය කාඩ්පත්වල රහස්‍ය අංකය අත් අයගේ අතට හසු නොවන පරිදි ආරක්ෂා කර ගැනීමට ගනුදෙනුකරුවන්ට ද වගකීමක් තියෙනවා;
- තමාගේ බැංකු ගිණුමෙහි යම්කිසි සැක කටයුතු ගනුදෙනුවක් සිදු වී ඇත්නම් වහාම ඒ බව බැංකුව වෙත දැන්විය යුතුයි.

6. බැංකු විසින් අය කරනු ලබන බැංකු ගාස්තු, සේවා අයකිරීම්, කොමිස් ආදිය නියාමනය කිරීමට මහ බැංකුවට හැකියාවක් පවතිනවාද?

බැංකු විසින් ඒ ඒ සේවා ලබා දීමේදී අය කරනු ලබන ගාස්තු අදාළ බැංකුවේ ව්‍යාපාරික තීරණයක් ලෙස සැලකිය හැකියි. ඇතැම් බැංකු සේවා සඳහා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් උපරිම ගාස්තු නියාමනය කර ඇති අතර බැංකු විසින් අය කරනු ලබන ගාස්තු හා සේවා ඔවුන්ගේ වෙබ් අඩවිවලත්, බැංකු ශාඛාවලත් ප්‍රදර්ශනය කළ යුතු බවට චක්‍රලේඛයක් මගින් උපදෙස් ලබා දී තිබෙනවා. කෙසේ වෙතත්, බැංකු විසින් අය කරන ගාස්තු හා කොමිස් නිරීක්ෂණය කර ඒවා අධික යැයි නිගමනය කරනු ලැබුවහොත් අවශ්‍යතානුකූලව කටයුතු කිරීමේ හැකියාවක් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවට පවතිනවා.

7. ගනුදෙනුකරුවන්ගේ ඉතිරිකිරීම් ගිණුම්වලින් මුදල් කපා ගැනීම් සිදුවන බවත්, ගිණුම් වසා ඇති බවත් ඇතැමුන් පවසනවා. මේවා නියාමනයට හසු වන්නේ නැද්ද?

බැංකු තම ඉතුරුම් ගිණුම් විවෘත කිරීමේදී අවම ශේෂයක් පවත්වා ගත යුතු බවට කොන්දේසි දමන අවස්ථා තියෙනවා. එවැනි අවස්ථාවක ගනුදෙනුකරු එම අවම ශේෂය පවත්වාගෙන යාමට අපොහොසත් වී ඇත්නම් බැංකුව යම් කිසි නිශ්චිත මුදල් ප්‍රමාණයක් එම අවම ශේෂය පවත්වාගෙන යන තෙක් ගිණුමෙන් අඩු කර ගැනීම සිදු කරනවා. එය අදාළ බැංකුවේ ව්‍යාපාරික තීරණයක්. කෙසේ නමුත් ගනුදෙනුකරු විසින් යම්කිසි බැංකු සේවාවක් ලබා ගන්නා විට හෝ ගිණුමක් විවෘත කරන විට එයට අදාළ සියලුම කොන්දේසි හා නියමයන් දැනගෙන එම සේවාව ලබා ගැනීම හෝ ගිණුම විවෘත කිරීම සිදු කළ යුතුයි. ඒ සඳහා ගනුදෙනුකරුගේ අයිතිය ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් නිකුත් කළ පාරිභෝගික ප්‍රඥප්තිය පිළිබඳ විධානය මගින් තහවුරු කර තිබෙනවා. යම් කිසි බැංකුවක් ගනුදෙනුකරුට අදාළ තොරතුරු ලබා නොදීමට කටයුතු කරනවා නම් එවැනි දේ පිළිබඳව අපි සොයා බලනවා.

8. ජනතාවට බියෙන් සැකයෙන් තොරව ඕනෑම බැංකු ආයතනයක මුදල් තැන්පත් කිරීමටත්, ණය ලබා ගැනීමටත් හැකියාවක් පවතිනවාද?

ඕනෑම ව්‍යාපාරික කටයුත්තක අවදානමක් පවතිනවා. ලෝකයේ අනික් රටවල් සලකා බැලුවත් බැංකු ආයතන කඩා වැටුණු අවස්ථා තියෙනවා. ඉතිං මහජනතාව තම ඉතුරුම්, බැංකු ආයතනවල තැන්පත් කරන කොට අවදානමත් සැලකිල්ලට ගත යුතුයි. බැංකුවල නියාමක ලෙස ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවට, බැංකුවල අවදානම් ශූන්‍යයි කියලා තහවුරු කිරීමේ හැකියාවක් නැහැ. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව, බැංකුවල නියාමනය හා සුපරීක්ෂණය නිසියාකාරව සිදු කරනු ලබනවා. නමුත් ඕනෑම ආයතනයක අවදානම් සහගත තත්ත්වයන් උදා වෙන්න ඉඩ තියෙනවා. යම් බැංකුවක් කඩා වැටුණොත් එයටත් ක්‍රමවේද ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව ඇති කරලයි තියෙන්නේ. හොඳම උදාහරණය තමයි ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව තුළ ක්‍රියාත්මක වන තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමවේදය.

කෙසේ වෙතත්, තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමවේදයෙන් තැන්පත්කරුවන්ගේ මුදල් සීමාවකට යටත්වයි රක්ෂණය වෙලා තියෙන්නේ. මේ ගැන ගනුදෙනුකරුවන් දැනගත යුතුයි. සාමාන්‍යයෙන් ආයෝජනයක් කරන විට එහි ඇති අවදානම සලකා බලා ආයෝජනය කරනවා වාගේ බැංකුවක ඉතුරුම් කරන විටත් අවදානම පිළිබඳව සැලකිය යුතුයි.

අනෙක් අතට ණය ලබා ගත් ගනුදෙනුකරුවන් නියමිත වේලාවට තම ණය මුදල් බැංකුවලට ගෙවිය යුතුයි. මොකද මේ ණය විදිහට ලබා දෙන්නේ තවත් තැන්පතුකරුවන්ගේ මුදල්. ඉතිං මේ ක්‍රමවේද නිසියාකාරව ක්‍රියාත්මක වනවා නම් ජනතාව බිය විය යුතු නැති බවයි අපේ හැඟීම.

9. මුදල් තැන්පත් කිරීම සඳහා බැංකු තෝරා ගැනීමේදී සැලකිලිමත් විය යුතු කරුණු මොනවාද?

තමන් මුදල් තැන්පත් කරන බැංකුව ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ බලපත්‍රලාභී බැංකුවක් වුවත් එම බැංකුවල ව්‍යාපාර මොඬලය සහ මූල්‍ය තත්ත්වය විවිධාකාරයි. එම නිසා ආයෝජනය සඳහා ලැබෙන ප්‍රතිලාභයට අමතරව ආයතනයේ මූල්‍ය ශක්තිමත් බව හා ස්ථාවරත්වය පිළිබඳ සැලකිලිමත් වීම ඉතා වැදගත්. මේ සඳහා ප්‍රධාන වශයෙන්ම බැංකුවක් සිය නියාමන අවශ්‍යතා සපුරා ඇත්දැයි සොයා බැලීමත්, බැංකු විසින් ප්‍රසිද්ධ කරන විගණනය කළ මූල්‍ය ප්‍රකාශන උපයෝගී කරගෙන එහි මූල්‍ය තත්ත්වය පිළිබඳ තක්සේරු කිරීමත් අත්‍යවශ්‍ය වෙනවා. මේ සඳහා බැංකුවේ ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණය, ප්‍රාග්ධන

ප්‍රමාණාත්මකතා අනුපාතය, ද්‍රවශීලතා අනුපාත, ලාභදායීත්වය, අක්‍රීය ණය අනුපාතය, ආයතනික යහපාලනය, අධ්‍යක්ෂක මණ්ඩලය හා කළමනාකාරීත්වය පිළිබඳ සැලකිලිමත් වීම ඉතා වැදගත්. නවද, බැංකුවේ ණය ශ්‍රේණිගත කිරීම් පිළිබඳව ද සැලකිලිමත් විය යුතුයි. එමගින් බැංකුවේ ණය ගෙවීමට ඇති හැකියාව පිළිබිඹු කරනවා. ඒ අනුව ගනුදෙනුකරුවන් සිය තැන්පතු එකම ආයතනයක තැන්පත් කිරීම වෙනුවට ආයතන කිහිපයක විවිධාංගීකරණය කිරීම තුළින් අවදානම අවම කර ගත හැකියි.

10. **යම්කිසි බැංකුවක් සම්බන්ධයෙන් ගනුදෙනුකරුවෙකුට පැමිණිල්ලක් සිදු කළ යුතු නම් ඒ සඳහා අදාළ වන ක්‍රියාමාර්ග මොනවාද? මේ සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මැදිහත්වීම කුමක්ද?**

ගනුදෙනුකරුවෙකුට යම් කිසි බැංකු ගනුදෙනුවක් සම්බන්ධයෙන් පැමිණිල්ලක් සිදු කළ යුතු නම් පළමුවෙන්ම අදාළ බැංකු ශාඛාවේ ඉහළ නිලධාරියෙකු හෝ කළමනාකරු හමු වී පැමිණිල්ල ඉදිරිපත් කළ යුතුයි. ඉන් විසඳුමක් නොලැබුණහොත් බැංකුවේ ඊට ඉහළ නිලධාරියෙකුට, උදා: ප්‍රාදේශීය කළමනාකරු හෝ සාමාන්‍යාධිකාරී හෝ ප්‍රධාන විධායක නිලධාරී වෙත පැමිණිල්ල ඉදිරිපත් කළ හැකියි. අදාළ බැංකුව තුළින් විසඳුමක් නොලැබුණහොත් පමණක් පැමිණිල්ල බැංකු අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව වෙත ලිඛිතව ඉදිරිපත් කළ හැකියි. එවිට බැංකු අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව විසින් අදාළ බැංකුවෙන් විධිමත් පරිදි තොරතුරු ලබාගෙන ගනුදෙනුකරුට පිළිතුරක් ලබා දෙනවා. ඒ සම්බන්ධයෙන් ද සෑහීමකට පත් විය නොහැකි නම් මූල්‍ය කටයුතු පිළිබඳ දුක්ගන්තාරාල (ඔම්බුඩ්ස්මන්වරයා) වෙත අදාළ පැමිණිල්ල ඉදිරිපත් කළ හැකියි.

11. **චෙක්පත් මගින් ගනුදෙනු කිරීමේදී ඇතැම් විට චෙක්පත් අගරු වීම නිසා ගනුදෙනුකරුවන් දුෂ්කරතාවයට පත් වෙන අවස්ථා තිබෙනවා. මේ සම්බන්ධයෙන් ඔවුන්ට ගත හැකි ක්‍රියාමාර්ග තිබෙනවාද?**

බැංකුවක් විසින් චෙක්පතක් අගරු කිරීම විවිධ හේතූන් මත සිදු කළ හැකියි. ඒවා චෙක්පත ලබා දෙන පුද්ගලයා (අණකරු) විසින් සිදු කරන අතපසුවීම් හෝ සිතාමතා වංචාසහගතව ගිණුමේ මුදල් නොමැතිව චෙක්පත් නිකුත් කිරීම් විය හැකියි. අතපසුවීම් ලෙස, අත්සන් කර නොතිබීම, පසුදානම වීම, චෙක්පතේ වටිනාකම් අකුරෙන් හා ඉලක්කමෙන් වෙනස් වීම ආදිය සඳහන් කළ හැකියි. ඒවා අගරු වූ පසු අණකරුන් සමඟ කථා කොට නිවැරදි චෙක්පතක් ලබා ගත හැකියි. නමුත් වංචා

සහගතව ලබා දෙන වෙක්පත් සම්බන්ධයෙන් එය වලංගු වන්නේ නැහැ. වෙක්පත් ලබාගත් නැතැත්තා, වෙක්පතේ හිමිකරු සමඟ පවතින සම්බන්ධතාවය හා අත්දැකීම් මත එම වෙක්පත වංචාකාරී ලෙස ලබා දුන් වෙක්පතක්දැයි තීරණය කළ යුතුයි. එසේ වංචා සහගතව ගිණුමේ මුදල් නොමැතිව වෙක්පතක් ලබා දී ඇත්නම් නීතිප්‍රකාරව ඔහුට විරුද්ධව කටයුතු කළ හැකියි. (දණ්ඩ නීති සංග්‍රහයේ 398 වගන්තිය හා 1990 අංක 2 දරන ණය අයකර ගැනීමේ පනතේ 25 වගන්තිය අනුව, ගිණුමේ මුදල් නොමැතිව හෝ ප්‍රමාණවත් නොවන අවස්ථාවක සිතාමතා වෙක්පතක් නිකුත් කරන්නේ නම් එය අපරාධ වරදක් වෙනවා.)

12. ණය තොරතුරු කාර්යාංශය (CRIB) යනු කුමක්ද?

ණය තොරතුරු කාර්යාංශය, 1990 අංක 18 දරන ණය තොරතුරු කාර්යාංශ පනත මගින් පිහිටු වූ ණය ගනුදෙනුකරුවන්ගේ ණය තොරතුරු එක්රැස් කර ගන්නා ආයතනයකි. ණය තොරතුරු කාර්යාංශය මගින් මෙසේ එක්රැස් කර ගන්නා ණය තොරතුරු එහි සාමාජික මූල්‍ය ආයතනවල හෝ ගනුදෙනුකරුවන්ගේ හෝ ඉල්ලීම මත ණය තොරතුරු ඇතුළත් වාර්තාවක් ලෙස ලබා දීම සිදු කරනු ලබනවා. ණය ලබා දෙන ආයතන විසින් මෙම ණය වාර්තා උපයෝගී කර ගනිමින් ගනුදෙනුකරුගේ ණය ගෙවීමේ හැකියාව ඇගයීමට ලක් කරනු ලබනවා. සාමාජික මූල්‍ය ආයතන වන්නේ බලපත්‍රලාභී බැංකු, අනුමත මූල්‍ය සමාගම්, කල් බදු සමාගම් ආදියයි.

13. ණය තොරතුරු වාර්තාවකින් ගනුදෙනුකරුට සැලසෙන වාසි මොනවාද?

ගනුදෙනුකරු නියමිත පරිදි ණය ගෙවා හොඳ ණය ගෙවීමේ ඉතිහාසයක් පවත්වාගෙන ගොස් ඇත්නම් ඔහුට/ඇයට මූල්‍ය ආයතනයකින් ආපසු ණය ලබා ගැනීමේදී එය ධනාත්මක ආකාරයට බලපානවා.

ඒ වගේම හොඳ ණය ගෙවීමේ ඉතිහාසයක් ඇති ගනුදෙනුකරුවෙකුට තව ණය ලබා ගැනීමේ කොන්දේසි හා නියමයන් තමාට වාසිදායක/දරා ගත හැකි වන ආකාරයට ලබා ගැනීමට මූල්‍ය ආයතන සමඟ සාකච්ඡා කළ හැකියි.

අදාළ මූල්‍ය ආයතන ණය තොරතුරු වාර්තා සැලකිල්ලට ගනු ලබන බැවින් ණය ගෙවීම පැහැර හැරියහොත් නැවත ණය මුදලක් ලබා ගැනීමේදී ගනුදෙනුකරුට දුෂ්කරතා පැනනැගිය හැකිය. ඒ වගේම මූල්‍ය ආයතන විසින් ඇතැම් විට අතිරේක කොන්දේසි හා නියමයන් පැනවීමක් ද සිදු කළ හැකියි.

14. ණය තොරතුරු කාර්යාංශයේ හොඳ ණය වාර්තාවක් පවත්වාගෙන යාමට ගනුදෙනුකරුවෙකුට කළ හැක්කේ කුමක්ද?

- යම්කිසි ණය මුදලක් ලබා ගැනීමට පෙර තමාගේ ආදායම් හා වියදම් තත්ත්වය සැලකිල්ලට ගෙන ණය ගෙවීමේ හැකියාව පිළිබඳ යම්කිසි තක්සේරුවක් ලබා ගත යුතුයි.
- නියමිත දිනට හෝ ඊට පෙර ණය මුදලේ ගෙවිය යුතු වාරික, ණය පතක් නම් අවම මුදල ආදිය ගෙවිය යුතුයි.
- තමාගේ ණය ගෙවීමේ හැකියාවට බලපානු ලබන අනුපාතික සිදුවීම් සිදුවුවහොත්, ඒ පිළිබඳව ණය ලබා දුන් ආයතනය දැනුවත් කර සාකච්ඡා කිරීම තුළින් යම්කිසි සහනයක් ලබා ගත හැකියි. අනුමත වීට බැංකු මෙසේ ගෙවීමට අපහසු ණය පහසුකම් ප්‍රතිසැලසුම් කර ගනුදෙනුකරුට සහන ලබා දෙන අවස්ථා තිබෙනවා.
- කලින් කල තමාගේ ණය තොරතුරු වාර්තාව පරීක්ෂා කර බලා යම්කිසි වැරදිදක්/වෙනස්වීමක් ඇත්නම් වහාම තමා ගනුදෙනු කළ මූල්‍ය ආයතනයට හෝ ණය තොරතුරු කාර්යාංශයට දැන්විය යුතුයි.

15. ණය තොරතුරු වාර්තාවක් ලබා ගන්නේ කෙසේද?

ණය තොරතුරු වාර්තාවක් ලබා ගත හැකි ආකාර දෙකක් තිබෙනවා. පළමුවැන්න වැඩ කරන දිනයක පෙරවරු 9.00 න් පස්වරු 3.30 න් අතර වේලාවක අංක. 35, සර් බාරොන් ජයතිලක මාවත, කොළඹ 01 යන ලිපිනයේ පිහිටි ණය තොරතුරු කාර්යාංශයට ගොස් නියමිත පරිදි අයදුම්පත්‍රයක් පුරවා අදාළ ගාස්තුව (දැනට රුපියල් 150 ක්) ගෙවා ජාතික හැඳුනුම්පත හෝ රියදුරු බලපත්‍රය හෝ ගුවන් ගමන් බලපත්‍රය සමඟ භාරදිය යුතුයි. එවිට එදිනම තමන්ගේ ණය තොරතුරු වාර්තාව ලබා ගත හැකියි.

දෙවැනි ක්‍රමය වන්නේ අයදුම්පත කලින් සඳහන් කළ පරිදි අනන්‍යතාව සහතික කරන ලේඛනයක සහතික කළ පිටපතක් හා අදාළ ගාස්තුව ගෙවූ රීසිට්පතක් සමඟ බැංකුවක් වෙත භාරදීමයි. එහිදී ණය තොරතුරු වාර්තාව ලියාපදිංචි නැපැලෙන් නිවසටම ගෙන්වා ගත හැකියි. මේ සඳහා සාමාන්‍යයෙන් වැඩ කරන දින 7 ක් පමණ ගත වෙනවා. තනි පුද්ගලයෙකුට වාගේම ව්‍යාපාර ආයතනයකටත් තමාගේ ණය තොරතුරු වාර්තාව බැංකුවක් මාර්ගයෙන් ලබා ගත හැකියි.

16. නොයෙකුත් අය මැසිවිලි නගනවා නමාගේ නම ණය තොරතුරු කාර්යාංශයේ (CRIB) ලේඛණයේ ඇති නිසා ණය ගත නොහැකි බව. ඒ ඇයි? එය නිවැරදි කර ගත හැක්කේ කෙසේද? ණය තොරතුරු කාර්යාංශයේ (CRIB) වාර්තා යාවත්කාලීන කර ගැනීමට කොපමණ කාලයක් යනවාද?

ගනුදෙනුකරුගේ නම ණය තොරතුරු කාර්යාංශයේ පැවතීම ඔහුට/ඇයට අලුතින් ණයක් ලබා ගැනීමට නුසුදුසුකමක් වන්නේ නැහැ. මන්ද, ණය ලබා ගත් සියලු දෙනාගේම නම ණය තොරතුරු කාර්යාංශයේ දත්ත ගොනුවේ ඇතුළත් වෙනවා. ගැටලුව වන්නේ ණය ගෙවීම පැහැර හැරීමයි. එවිට අලුතින් ණයක් ගැනීමේදී මෙන්ම ණය ගෙවීමේ හැකියාව තක්සේරු කිරීමේදී එය අවාසිදායක ලෙස බලපෑ හැකියි. ගනුදෙනුකරු විසින් පැහැර හැර ණයට අදාළ හිඟ මුදල සම්පූර්ණයෙන් ගෙවූ විට එම අලුත් තත්ත්වය අදාළ මාසය අවසානයේ අදාළ මූල්‍ය ආයතනය වෙත ණය තොරතුරු කාර්යාංශය විසින් වාර්තා කරනවා. ඒ හැර ණය තොරතුරු වාර්තා සංශෝධනය කිරීමක් හෝ නම ඉවත් කිරීමක් ණය තොරතුරු කාර්යාංශය මගින් සිදු වන්නේ නැහැ.

17. අවසාන වශයෙන් දැන ගැනීමට කැමතියි බැංකු ගනුදෙනුකරුවන්ට හා ණය තොරතුරු කාර්යාංශය පාවිච්චි කරන්නන්ට දෙන අවවාදය?

බැංකු ගනුදෙනුකරුවන්ට ලබා දිය හැකි පණිවුඩය වන්නේ සෑම විටම දැනුවත් තීරණ ඒ කියන්නේ යම්කිසි තීරණයක් ගැනීමට පෙර උදාහරණ මුදලක් තැන්පත් කිරීම, ණය ලබා ගැනීම ආදියේදී එයට අදාළ සියලු තොරතුරු ලබා ගෙන ඒවා සැලකිල්ලට භාජනය කර නම තීරණය ගන්න ඕනෙ. ඒ වාගේම තමන් සතු සියලු මුදල් එක් බැංකු ආයතනයකම පමණක් තැන්පත් නොකර බලපත්‍රලාභී බැංකු කිහිපයක තැන්පත් කර අවදානම අවම කර ගැනීමට කටයුතු කළ යුතුයි.

ණය තොරතුරු කාර්යාංශය සම්බන්ධයෙන් කතා කරනවා නම් ණය ලබාගත් බැංකු ගනුදෙනුකරුවන් ඒවා පැහැර හැරීමෙන් වැලකී නියමිත පරිදි ගෙවීම් කරනවා නම් නැවත ණය ලබා ගැනීමේදී දුෂ්කරතා වලට මුහුණ පෑමට සිදු වීම වලක්වා ගන්න පුළුවන්.

තමන් ලබා ගත් ණය ගෙවීමේ දුෂ්කරතා ඇත්නම් ඒ සම්බන්ධයෙන් උපදෙස් ලබා දීමේ උපදේශන සේවා අංක 57, ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර මාවත, රාජගිරිය යන ලිපිනයේ ඇති ණය උපදේශන කේන්ද්‍රය මගින් ලබා ගැනීමට හැකියාව පවතිනවා.